

Rīgā

Sadarbības partneriem

Par projektu "Atbildīgs uzturs"

Eiropas Savienības un Latvijas valsts politika lielā mērā ir vērsta uz sabiedrības, īpaši bērnu un pusaudžu veselības saglabāšanu, kur viens no pamata kritērijiem ir norādīts pareizs uzturs. Tajā pašā laikā svarīga loma ir arī pārtikas ietekmei uz vidi un klimata pārmaiņām, kur vissvarīgāko vietu ieņem pārtikas atkritumu apjoms un pārstrāde. Lai valstiskā mērogā uzlabotu un mainītu sistēmu skolu ēdināšanā, MK 2023.gada 20.aprīļa rīkojuma Nr.200 "Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai" 111.9. apakšpunkts paredz "mainīt konceptuāli ēšanas paradumus skolās un veicināt ēdiena bezatlikuma patēriņu, maksimāli samazinot produktu piegādes ķēdes garumu". Informatīvajā ziņojumā "Par Latvijas Republikas pievienošanas Skolu ēdināšanas koalīcijai" rakstīts: "...ēdināšana skolās ir plašāks jautājums, kas saistīts ne tikai ar pārtikas produktu nodrošinājumu ēdināšanai skolās, bet arī rūpēm par skolu jaunatnes veselību, ilgtspējīgu attīstību sekmējošu ēšanas paradumu veidošanu, kura turpmāk veicināma skolēnu ēdināšanā, pārņemot citu valstu pozitīvo pieredzi."

Jau 2016.gadā projekta "Ēdam atbildīgi" ietvaros tika izstrādāta atbildīgas pārtikas definīcija: "Atbildīgs pārtikas patēriņš - apzināti izdarītas izvēles attiecībā uz pārtiku, ko ēdam, ievērojot veselības, vides, politikas, sociālos, kultūras un ekonomiskos aspektus, kurus skar mūsu izvēle, un kuri ir saskaņā ar visu cilvēku pamatvajadzībām, ir labvēlīgi planētai, individuālam patērētājam un sabiedrībai kopumā."

SIA "ŽAKS-2" kā viens no vadošajiem Izglītības iestāžu ēdināšanas asociācijas biedriem un viens no lielākajiem nozares uzņēmumiem Latvijā, aktīvi iesaistās un atbalsta skolu ēdināšanas sistēmas transformēšanas programmu, kā arī Latvijas Republikas pievienošanas Skolu ēdināšanas koalīcijai. Ņemot par piemēru projekta "Ēdam atbildīgi", Zemkopības ministrijas un Veselības ministrijas atzinumus, citu valstu pieredzi, kā arī pienākumu, ko mums uzliek pēc zaļā publiskā iepirkuma noslēgtais ēdināšanas pakalpojumu līgums, **jau uzsākot 2023./24.mācību gadu, plānojam izmainas ēdināšanas organizācijā piecos virzienos, ko esam apkopojuši iekšējā projektā "Atbildīgs uzturs":**

- 1.) **Maltīšu plānošana.** Ēdienkartēs kā prioritāte tiks izvirzīta kvalitāte, nevis kvantitāte – tas nozīmē, ka uzsvars tiks likts nevis uz porcijas lielumu, bet uz tā saturu – uzturvielām, kas tiks nodrošinātas ar kvalitatīviem, dažādiem, sezonāliem un 90% no Latvijā audzētiem un ražotiem produktiem. Vienu vai divas dienas skolēniem pamatēdienkartē tiks pasniegts veģetārs uzturs. No ēdienkartes tiks izslēgti saldināti dzērieni. Ēdienreizēs būs pieejams dzeramais ūdens.

- 2.) **Maltīšu pārpalikumu (atkritumu) nulles virziens.** Visiem bērniem (arī mazākajās klasēs) tiks radīta iespēja savu ēdiena porciju veidot pašam. Lūdzam iesaistīties arī skolotājus, klašu audzinātājus un aicināt skolēnus uzlikt tik daudz ēdiena, cik var apēst, ja ir uzlikts par maz, var ēdienu uzlikt vēl. Lai veicinātu skolēnu atbildību par savu rīcību, skolēni paši veiks sava šķīvja pārpalikumu atkritumu šķirošanu (atsevišķās skolās no 1.septembra, visās skolās no 1.janvāra) un šķīvi bez ēdienu atliekām atstās tam paredzētā vietā.
- 3.) **Atbildība pret klases biedriem.** Skolēniem jāiemācās dalīties, jāsaprot, ka ēdiens, kas uzlikts uz galda, paredzēts sadalīšanai visai klasei. Nepieciešams, lai visa klase apsēžas pie galda, sagaida visus skolēnus un tikai tad sadala ēdienu, uzliekot sev tik, cik var apēst. Tas māca skolēnu būt atbildīgam, līdzietīgam un šīs prasmes noderēs visā turpmākajā dzīvē.
- 4.) **Galda kultūra.** Skolā bērni apgūst teorētiskās zināšanas par to, kā jāuzvedas pie galda, ka jāēd nesteidzoties, negrūstoties u.tml. Tomēr ēdamzālē bieži tiek novērots, ka šīs zināšanas tiek aizmirstas. Pusdienām skolā ir jāķļūst par daļu no izglītošanās darba. Ir jāiemāca atbildība, ka ēdiens skolēniem pašiem jāsadala tā, lai pietiek visi klasei, tā, lai galds ir tīrs (ēdiens nav uz galda virsmas). Skolēniem ēdiens ir jāciena.
- 5.) **Esi pateicīgs** un māki pateikt “Paldies” cilvēkam, kas ir sagatavojis Tavu maltīti!

Jau tuvākajā laikā nosūtīsim arī informatīvus materiālus, ko lūgsim ievietot skolas mājas lapā vai e-klasē. Informatīvi materiāli arī tiks izvietoti ēdamzālē.

Aicinām Jūs un Jūsu skolas komandu: skolotājus, klašu audzinātājus, medmāsas, kā arī skolēnu vecākus atbalstīt mūsu projektu un līdzdarboties tajā, veicot skaidrojošus pasākumus, kā arī sasaistot izglītības procesa attiecīgās tēmas ar skolas pusdienām un to organizāciju.

Esam arī atvērti jaunām idejām un labprāt uzklausīsim tās mērķa īstenošanai.

Valdes priekšsēdētāja

Žanna Gajevska